

Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища

Кравченко О. М.

кандидат юридичних наук, докторант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

вул. Героїв оборони, 15, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-8870-7662

alex_23@i.ua

Ключові слова: *комерційна таємниця, комерційна цінність, інформація, охорона, суб'єкт господарювання.*

Актуальність наукової праці пов'язана з необхідністю захисту комерційної таємниці суб'єктами господарювання в Україні, а саме для інтеграції в європейське бізнес-середовище.

Наукова робота зумовлена станом механізмів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони комерційної таємниці для інтеграції в європейське бізнес-середовище, пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони комерційної таємниці, а також порівняння наявних нормативно-правових документів задля удосконалення законодавчої бази України до європейських стандартів. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання комерційної таємниці залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись досліджуваним об'єктом права інтелектуальної власності.

До правових заходів належать такі способи охорони комерційної таємниці, які передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку інформацію. До них слід віднести розроблення та прийняття локальних нормативних (корпоративних) актів, таких як Перелік відомостей, які складають комерційну таємницю, Положення про комерційну таємницю, Інструкція, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення комерційної таємниці, Угода про нерозголошення комерційної таємниці.

Встановлено, що в Україні необхідно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю» на прикладі, який ми пропонували в наших попередніх роботах, де чітко сформулювали визначення комерційної таємниці та інші аспекти охорони. Визначено та охарактеризовано сучасні підходи до охорони та захисту комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні. Підкреслено ключову роль комерційної таємниці як своєрідного інституту ринкової економіки, що полягає у забезпеченні економічної безпеки окремого об'єкта від різноманітних загроз і посягань, надаючи його конкурентоспроможність.

Integration of trade secret protection standards of Ukraine into the European business environment

Kravchenko O. M.

Candidate of Legal Sciences, Doctoral Student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Heroiv oborony str., 15, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-8870-7662

alex_23@i.ua

Key words: *trade secret, commercial value, information, protection, business entity.*

The relevance of scientific work is related to the need to protect trade secret of business entities in Ukraine, namely for integration into the European business environment.

The scientific work is determined by the state of mechanisms for the implementation of state policy and legislation of Ukraine in the field of trade secret protection for integration into the European business environment. Searching for ways to improve legal and institutional mechanisms for the protection of trade secret, as well as comparing existing legal documents with the aim of improving the legislative framework of Ukraine to European standards. Today, a significant gap in the legal regulation of trade secret remains the legal uncertainty of the content of information that can be considered as a researched object of intellectual property law.

Legal measures include such methods of protecting trade secret, which involve the use of a certain set of legal means provided by law and by-laws to persons who legally control such information. These should include the development and adoption of local regulatory (corporate) acts: List of information that constitutes a trade secret, Regulations on trade secret, Instructions obliging employees of the enterprise to observe the regime of non-disclosure of trade secret, Agreement on non-disclosure of trade secret.

It has been established that in Ukraine it is necessary to adopt the Law of Ukraine "On Trade Secret" based on the example we proposed in our previous works, where the definition of trade secret and other aspects of protection should be clearly formulated. Modern approaches to the protection and protection of trade secret, as a separate type of secret information in Ukraine, are defined and characterized. The key role of commercial secrecy as a kind of institution of the market economy is emphasized, which consists in ensuring the economic security of a separate object from various threats and encroachments, ensuring its competitiveness.

Вступ. Проблематика щодо комерційної таємниці як своєрідного інституту ринкової економіки полягає у забезпеченні економічної безпеки окремого суб'єкта господарювання від різноманітних загроз і посягань, забезпечуючи його конкурентоспроможність, що значною мірою впливає на загальну безпеку держави та її політичну й економічну незалежність, що потрібне для інтеграції стандартів охорони комерційної таємниці в Україні, а саме до європейського бізнес-середовища. Аналіз останніх сучасних досліджень і публікацій в Україні свідчить про потребу подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Метою наукового доробку є науково-теоретичне обґрунтування і розроблення практичних

рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-правових механізм охорони комерційної таємниці (КТ) в Україні, а саме для успішної інтеграції України у європейське бізнес-середовище. Важливий акцент у науковій статті зроблено на визначенні адміністративної відповідальності у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці в Україні.

Методологічною основою роботи є сукупність таких методів дослідження: логіко-семантичний (для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема юридичного терміна «комерційна таємниця»); метод компаративного аналізу (для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони КТ в Україні, як інформа-

ційно-правових, так і адміністративно-правових аспектів); формально-юридичний (для розкриття системи норм права України, а також аналізу законодавства Європейського Союзу (ЄС) та США, пов'язаного з правовою охороною КТ); порівняльно-правовий (для дослідження правових та організаційних засад охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання в Україні, ЄС та США).

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що парламент Німеччини у березні 2019 року прийняв закон, що стосується охорони комерційної таємниці, де реалізує Директиву ЄС 2016/943 Європейського парламенту, зокрема, про охорону комерційної таємниці [1]. У Швеції є спеціальний закон – Закон про правову охорону торгових секретів.

Нами був запропонований проект Закону України «Про комерційну таємницю», який відповідає сучасним загрозам КТ, зокрема, у разі АТО або бойових дій чи під час інших спеціальних операцій. У статті 15 нашого проекту зазначено, що те, які дії слід здійснювати щодо охорони комерційної таємниці під час проведення АТО або бойових дій, а також під час інших спеціальних операцій, власник комерційної таємниці вирішує на власний розсуд, але в межах законодавства України. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання щодо охорони комерційної таємниці під час проведення АТО або бойових дій, а також інших спеціальних операцій покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю, з органів, які уповноважені здійснювати певні дії щодо охорони комерційної таємниці під час проведення АТО або бойових дій, а також інших спеціальних операцій, збитки відшкодовуються винними органами [2].

Далі проаналізуємо законодавчу базу України щодо КТ, яка існує сьогодні. Відповідно до статті 21 Закону України «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація [3].

У статті 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до частини 2 статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [4].

Визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ) [5], а також у Господарському кодексі України (ГКУ) [6], але, на наш погляд, потребує удосконалення.

У статті 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформацією, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з чим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [5]. У статті 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам, до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [6].

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) [6], «особа» (ЦКУ) [5], на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми запропонували в проекті Закону України «Про комерційну таємницю» [2].

У статті 505 ЦКУ вживається термін «особа» але не зрозуміло, яку особу має на увазі законодавець: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити у статті 505 ЦКУ, що це саме юридична особа, а також сформулювати його, наприклад, таким чином: КТ є інформацією, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з чим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

У статті 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [6]. Окрім не зовсім коректного (на нашу думку) терміна «володільць КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. Також слід сформулювати визначення КТ у статті 162 ГКУ, наприклад, таким чином: суб'єкт господарювання, що є власником

технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам, до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Потрібно звернути увагу на віднесення інформації до КТ, яка має комерційну цінність фізичним особам-підприємцям (ФОП). На нашу думку, інформацію, яка має комерційну цінність ФОП, потрібно віднести до КТ, а не до конфіденційної інформації.

У попередніх наукових працях нами були розкриті такі аспекти щодо охорони КТ в Україні:

1) суб'єкти та їхні повноваження щодо охорони КТ в Україні [7, с. 133–156];

2) нормативно-правові заходи забезпечення КТ в Україні [8, с. 82–89];

3) структура правовідносин у сфері охорони КТ в Україні [9, с. 137–145].

Крім того, потрібно оновлювати і періодично переглядати перелік відомостей, що не становлять КТ в Україні, а саме Постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) № 611 [10], щоб суб'єкти господарювання в Україні мали змогу ефективно протистояти сучасним загрозам та викликам. Також слід чітко розуміти, що є комерційною таємницею підприємства, установи чи організації, ФОП, а що не може бути нею.

Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони КТ, слід виділити Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної поліції, Державну фіскальну службу України, Службу безпеки України.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі на комерційну таємницю (статті 51-2 КУпАП), недобросовісну конкуренцію, одними з проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації задля заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншому суб'єкту господарювання (стаття 164-3 КУпАП) [11].

При цьому слід зазначити, що законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як «неправомірне збирання КТ», «розголошення КТ», «схилення до розголошення КТ», «неправомірне використання КТ».

Отже, зауважимо, що у разі вчинення особою зазначених протиправних діянь вона притягу-

ється до відповідальності за названими статтями законодавства України.

У сфері охорони КТ в Україні публічним суб'єктивним правом є відповідна категорія, що включає такі повноваження:

1) право фізичних та юридичних осіб вимагати від суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій, спрямованих на охорону та захист КТ, їхніх прав та законних інтересів, пов'язаних із здійсненням права на КТ;

2) право суб'єктів публічної адміністрації вимагати від винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ дотримання свого обов'язку;

3) право суб'єктів публічної адміністрації вживати заходів адміністративного примусу під час притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ.

При цьому очевидно, що наведений перелік публічних суб'єктивних прав у сфері охорони КТ в Україні не є вичерпним.

Нормативно-правові заходи забезпечення КТ – це встановлені законом юридичні інструменти, за допомогою яких передбачені на законодавчому рівні суб'єкти здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері правового регулювання КТ задля забезпечення прав чи захисту порушеного права суб'єктів права на КТ.

До нормативно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці належать правова норма у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці, охорона КТ самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта господарювання, оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону та захист КТ, судовий захист.

Потрібно окремо окреслити повноваження, передбачені у статті 16 Закону «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має право проводити перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, отже, має доступ до КТ [12].

Крім того, суб'єктом господарювання розробляється низка документів для регулювання трудових відносин з працівниками щодо охорони КТ, яка була надана йому для виконання трудових функцій.

Зазначені адміністративно-правові заходи мають троякий характер.

1. Посадові особи і працівники, які мають справу з конфіденційною інформацією, зобов'я-

зані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї, повинні бути попереджені, що така інформація є КТ, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання конфіденційності. Найчастіше така відповідальність передбачається в трудовому договорі або укладеному окремому договорі з працівником.

2. Особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від її розголошення третім особам, а також передбачити відповідальність за порушення КТ. Одним із способів фіксації обов'язку щодо збереження конфіденційності є проставлення на відповідних документах грифу «КТ».

3. Особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна вжити необхідних заходів із недопущення несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема тих, що перешкоджають промислового, економічного, комерційного шпіонажу. Недотримання цих умов може бути перешкодою для захисту законного інтересу особи, яка законно контролює КТ. Можна сказати, що ця умова є обов'язковою для доказування в суді в разі виникнення спору. При цьому слід пам'ятати, що саме через комп'ютерну мережу проходить найбільше інформації, через яку за умови знання відповідних прийомів пошуку та зняття кодів можна вилучити КТ.

Таким чином, правовим засобом у сфері забезпечення КТ є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують захист КТ, таких як наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення правил охорони КТ.

На нашу думку, зазначені форми збереження інформації, яка становить КТ, мають дуже велике

значення, оскільки є юридичною основою для залучення до відповідальності працівника, якщо було розголошення ним інформації, що становить КТ. Суб'єкти господарювання самі регулюють відносини щодо визначення та охорони КТ шляхом прийняття відповідних локальних документів.

Отже, правове регулювання КТ необхідне не тільки на рівні нормативно-правових актів, що складають законодавство про КТ, але й на локальному рівні, а саме у вигляді локальних актів суб'єктів господарювання.

У травні 2016 року Конгресом США був прийнятий Defend Trade Secrets Act of 2016 (DTSA) – Закон про комерційну таємницю (далі – Закон). Закон передбачає можливість притягнення до відповідальності співробітників і підрядників за розголошення КТ компанії. Якщо раніше кожен штат встановлював правила захисту комерційної таємниці окремо, то тепер це питання врегульоване також на федеральному рівні. Дія Закону поширюється на КТ, пов'язані з продуктами і послугами, які використовуються між штатами, а також у зовнішній торгівлі [13].

Досвід зарубіжних країн у правовій охороні комерційної таємниці, а також проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів Європейського Союзу нами були розглянуті детально у попередніх наукових доробках [14, с. 91–98; 15, с. 175–181; 16, с. 107].

Висновки. Підсумовуючи, можемо стверджувати, що в Україні для успішної інтеграції у європейське бізнес-середовище потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де слід чітко сформулювати правила заходів охорони КТ та інші аспекти щодо надійного захисту комерційної таємниці в сучасних реаліях нашої держави. Для інтеграції стандартів охорони КТ в Україні до європейського бізнес-середовища, а також адаптації нашого законодавства до стандартів ЄС потрібно в подальшому проводити наукові розвідки у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1–18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (дата звернення: 05.09.2022).
2. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.
3. Про інформацію : Закон України / Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text (дата звернення: 02.09.2022).
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України / Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text (дата звернення: 06.09.2022).
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312 (дата звернення: 04.09.2022).
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page (дата звернення: 05.09.2022).

7. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. *Органи публічної влади в Україні: теорія та практика* : колективна монографія. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юридична академія», 2019. С. 133–156.
8. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82–89.
9. Кравченко О.М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137–145.
10. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.09.2022).
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/para3896#n3896> (дата звернення: 06.09.2022).
12. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 02.09.2022).
13. Defend Trade Secrets Act of 2016. URL: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> (дата звернення: 05.09.2022).
14. Кравченко О.М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1 (17). С. 91–98.
15. Кравченко О.М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175–181.
16. Кравченко О.М. Проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів ЄС. *Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС* : збірник тез (Київ, 2–3 квітня 2015 року). Київ : Академія праці і соціальних відносин Федеральних професійних спілок України, 2015. С. 107.

REFERENCES

1. Directive (EU/ of 8 June 2016/943) of the European Parliament and of the Council on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure [On the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure]. 157, 1–18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> [in European Union].
2. Kravchenko, O.M. (2019). *Administrativno-pravovi zasady okhorony komertsii noi taiemnytsi v Ukraini* [Administrative and legal principles of trade secret protection in Ukraine]. (PhD Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
3. Pro informatsiiu [On Information]. No. 48. (1992). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
4. Pro dostup do publichnoi informatsii [On Access to Public Information]. No. 32. (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian].
5. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. No. 435-IV. (2003). <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para2312#n2312> [in Ukrainian].
6. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]. No. 436-IV. (2003). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> [in Ukrainian].
7. Kravchenko, O.M. (2019). Subiekty ta yikh povnovazhennia shchodo okhorony komertsii noi taiemnytsi v Ukraini [Entities and their powers regarding the protection of trade secrets in Ukraine]. *Orhany publichnoi vlady v Ukraini: teoriia ta praktyka* (Monograph) (p. 133–156). Kyiv: MON Ukrainy, NU “Odeska yuryd. akad.” [in Ukrainian].
8. Kravchenko, O.M. (2019). Normativno-pravovi zakhody zabezpechennia komertsii noi taiemnytsi v Ukraini [Regulatory and legal measures to ensure trade secret in Ukraine]. *Recht der Osteuropäischen Staaten*, 1, 82–89 [in Ukrainian].
9. Kravchenko, O.M. (2019). Struktura pravovidnosyn u sferi okhorony komertsii noi taiemnytsi v Ukraini [The structure of legal relations in the field of trade secret protection in Ukraine]. *Visegrad Journal on Human Rights*, 3, 137–145 [in Ukrainian].
10. Pro perelik vidomostei, shcho ne stanovliat komertsii noi taiemnytsi [About the list of information that does not constitute a trade secret]. No. 611. (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia [Code of Ukraine on administrative offenses]. No. 8073-X. (1984). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/para3896#n3896> [in Ukrainian].

12. Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy [About the Antimonopoly Committee of Ukraine]. No. 3659-XII. (1993). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> [in Ukrainian].
13. The Defend Trade Secrets Act of 2016. <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> [in USA].
14. Kravchenko, O.M. (2015) Dosvid zarubizhnykh krain v pravoviy okhorony komertsii noi taemnytsi [Experience of foreign countries in the legal protection of trade secrets]. *Information security of a person, society, state*, 1 (17), 91–98 [in Ukrainian].
15. Kravchenko, O.M. (2016). Perspektyvy adaptazii zakonodavstva Ukrainy do mizhnarodnykh standartiv okhorony komertsii noi [Prospects for adaptation of Ukrainian legislation to international standards of trade secret protection]. *Law of Ukraine*, 2016. 2, 175–181 [in Ukrainian].
16. Kravchenko, O.M. (2015) Problemy adaptazii vitcheznaynoho zakonodavstva pro komertsii nu taemnytsu do standartiv ES [Problems of adaptation of domestic legislation on trade secrets to EU standards] *Modernization of Ukrainian society in the light of the association agreement with the EU*: coll. theses. Kyiv: Acad. labor and social relations of Fed. Prof. Union of Ukraine, 107 [in Ukrainian].